

orky inf. - VIII 95

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. ... odmurna 13, tel. 0040 26 15 22 186
e-mail: ...@... .pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

dziś aa / Giełwanowska

-100 Giełwanowska

Toruń

ul. ...

PK WSK

t. ...

++ Giełwanowska Helena
zom. Drygas
ps. „Halo.”

M: 23/23 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

...Gł. W. Wąrowska Helena

T: K-23123 Pom.....

Umowa w sprawie P.W. & WSK

I./1. Relacje k. 6 s. 1-8

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora k. 3 s. 1-5

II. Materiały uzupełniające relację k. 3 s. 1-3

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. k. 7 s. 1-7

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

1) E. Zawadzka, k. 6 s. 1-9

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 11

VI. Fotografie album ikonograficzny + w. II

I/11. Relacja

1. Relacja Gwéwanowskiej Heleny -
wzrostniaki, walki o niepodległość,
mpis onyż. brak daty k. 3 s. 1-3

2. Urupéwienie relacji: „W ramach
AK działat...”, m.kp. bez daty i
podpisu + mpis k. 3 s. 4-8

Relacja uczestniczki walk o niepodległość.I. Dane osobiste:

1. Helena Drygas - z domu Giełwanowska.
2. Ur. 27.XI.1910 r. w Rydga-Łotwa.
3. Mikołaj i Maria z domu Krzyżanowska.
4. Urzędnicze-Ojciec st. asyst. na kolei Dyr. Radomskiej Oddz. Bydgoszcz. Matka pracowała w Starostwie w Inowr..
5. Niepełne wyższe - SN - geogr., nauczycielka, mąż nauczyciel.
6. 88-100 Inowrocław, Solankowa 47 m.1. tel. 62 - 61.

II. Okres przedwojenny:

1. Od 1.IX.1933 r. do 1.IX 1938 r. pracowałam jako instr. w Kole Lok. Inowr..
Od 1.IX.1938 r. pełniłam funkcję Kom. Pow. PWK i WFK w pow. Bydgoszcz.
2. II stopień Instr. - W-wa 1939 b.
II -/- Łączności 1934 r. Inowrocław.
Kurs administracji wojskowej - dział żywienia 1934 r. Inowr.
Kurs sędziów strzeleckich W-wa r. --

III. Okres okupacji:

1. Zaczęłam pracę 1.II.1940 r. jako kucharka w Pensjonacie Venecja w Inowrocławiu, do 15.VIII 1941 r.
Od 1.IX.41 r. do 3.V.43 r. byłam kasjerką w sklepie spożywczo-nabiałowym w Inowrocławiu.
15.V.43 r. do czasu likwidacji tj. do 31.I.44 r. byłam zatrudniona w f-ce cukierników.
1.II.44 r. do 20.I.45 r. pracowałam jako siła biurowa w Reichsland /Urząd likwid. majątk. polskich./
2. 1.I.40 r. prowadziłam u siebie w domu z pomocą mojej matki tajne nauczanie /6 uczniów/ z zakresu VI klas szk. powsz. do 20.I.45 r.
Od 21.I.45 r. do 18.II.45 r. prowadziłam jako kier., etapowy szpital wojskowy, polowy /ranni żołn. radz. i polscy/. Szpital mieścił się na terenie b. szpitala niemieckiego w szk. pow. przy ul. Staszica. /Kilku rannych Niemców - pozostawionych przy życiu przeniosłam na teren b. szk. rolniczej pod nadzór Milicji Obywat./

2. Do AK wstąpiłam w Inowrocławiu po złożeniu przysięgi odebranej przez Akowca przysłanego z Włocławka prawdopodobnie przez Marię Nowicką. Podał się jako " Zośka ".

✓ Pozostawił program szkol. łączności.

Z meldunkiem byłam w Włocławku u Marii Nowickiej.

Był to 1942.

✓ Zaczęłam werbować dziewczęta, ale jednocześnie wpadka strzelczyni, która była z nami w kontakcie Genowefy Jaworskiej oraz Kilka dziewcząt. Jednogłośnie podały, że przerabiały samoobronę na

✓ wypadek nalotów. Po pół roku dziewczęta wypuszczono. Kinga Polak

✓ i Genowefa Jaworska zostały wykończone.

Wpadka w Włocławku Marii Nowickiej i łącznika przerwało zorganizowaną pracę.

✓ W 1944 r. nawiązałam kontakt z p. Taranczewskim / należał do podziemia/ i tu aresztowanie Jego przerwało łączność.

✓ Do skrzynki przy ul. Dworcowej kilkakrotnie składałam meldunki o sytuacji na naszym terenie, były to lata 42 i 43.

3.4.5. -----

6. Na małym odcinku sabotaż gospodarczy jednostkom niemieckim

7. Jako kasjerka w sklepie spoż. - nabiał., Odlewanie pełnego mleka z naczyń niemieckich, a dla wyrównania ilości dolewanie wody. Zabrane mleko służyło dzieciom naszym. Kombinowałam karty żywn. od robotn. niem./Oszukiwanie ich/, by wystawiać na zmyślane nazwiska karty dla rodzin wielodzietnych/dawali dla dzieci polskich ówiartkę litra mleka na 2 dni./Mies. wystawiałam około 20 kart. Tą samą drogą zdobywałam prowiant dla br. potrzebujących na miejscu i do wysyłania do oflagu i dla uwięzionych na Błoniu w Inowrocławiu.

Podrzucanie żywności dla więźniów pracujących w poszczególnych punktach ich pracy/więźn. polscy, angielscy, żydzi - dla cierpiących ludzi/.

IV. Okres powojenny:

1". Od 20.II.45 r. rozpoczęłam pracę jako nauczycielka szk. pods w Inowrocławiu. w szk.nr.6 a następnie w r. 1951 w szk nr. 4.do przejścia na emeryturę w 1971 r.

2. Jednocześnie z ramienia Wydz.Ośw. byłam opiek.sierót w latach 1949 do 1969 r. miałam przez ten czas ich 20.

Po kursach PWK w Olsztynie i w Garczynie od 29.VIII 46 r. do 48 r./30.IV./byłam referentką P W K przy Miejskim Urz. WF i PW.w Inowrocławiu.

W lipcu 1957 r. ukończyłam uproszczony kurs S N z geogr.w

w Toruniu./dyplom/.

Od 8.VII.47 r. do 12.VIII 47 r. prowadziłam jako komendantka *na* obozów Drużyn Społecznych PWK w Grabnowoli pow. Kozienice woj. kieleckie.

Prowadziliśmy akcję dożywiania dzieci i nauczania początkowego w Grabnowoli, Mariampolu i okolicy. Pouczanie o higienie osobistej i otoczenia i pomoc w nagłych wypadkach.

Od 28.XII.47 r. do 12.I.48 r. byłam k-tką obozu Drużyn Pracy Społecznej PWK w Chmielnie pow. Lwówek Śl. woj.wrocławskie.

Od IX.56 r. do 60 r. jako kier.Ośrodka metod.Geogr. przy Wydz. Ośw. w Inowr., od 11.IV.59 r. do maja 71 r. byłam kier. Szkol. Pow.Ośrodka Krajozn.Turystycznego na miasto i powiat Inowrocław.

Jako drużynowa i podharcmistrzyni ZHP pełniłam funkcje obozowe do 60 r.

Powyzsze funkcje traktowałam jako prace społeczna.

Jako kier. SPOKT prowadziłam wycieczki młodzieżowe i obozy wędrownne .

Po przejściu na emeryturę prowadzę wycieczki dla sekcji naucz. emeryt./2 co roku/.

V4

1. Dokumenty wszystkie uległy zniszczeniu w Bydgoszczy, gdzie zamieszkiwałam od 1.IX.38 do 4.X.39 r./Od 5.IX.do 4.X. ukrywałam się/Wpwróciłam do Inowrocławia i u Matki mej zachowały się fotografie obozowe i z terenu.Pismo "Dla przyszłości" /5 egz./, kronika I hufca/po wojnie odzyskana przypadkowo/ i podręczna biblioteczka / 16 tom4/

2.Helena Sawiczówna-Szczygielska- Zam.Wrocław.

Instr. z którymi bywałam na obozowych funkcjach.

3.-----

Relacja p. Drygas

W ramach AK działał wy-
dzielony pod pseudonimem
względem pion kobiecy.
NSK obejmowała wiele
działań pracy m.in.: wy-
wiadowczy, łączności, sa-
nitarny, kwatermistrzowski,
opieki nad rodzinami
aresztowanych.

Na terenie Inow. ośrodek
była komórka służby sanitar-
nej NSK. Powstała 1942 r. (X)
Kryptonimem lokalnym tej
komórki była nazwa „Inow.
Koto PCK.”

Jedną z jego organizatorek
była Genowefa Jaworska.
Poza komórkę sanitarną

(X)

czynny był także dział
tajemności i wywiadu
wg relacji (XX)

Po otrzymaniu instrukcji
do zorganizowania kursu
tajemności od tajnika i
Włodawa, członkinie AK
Giełmanowska Helena i Janina
Rychtówna przystąpiły do
werbowania czterech i re-
zerywy studentek.

Po wysypie komórki PCK. W
paźd. 1943 r. w Szwed. kursu
nie uruchomiono ze względu
na bezpieczeństwo.

H. Gieł i Jan. R. pracowały
(XX) nadal w tym samym

6
Kierunku na satasno reke,
dostarcujac ebrane dane
z terenu do punktu „Dera“
w Inow.

Struktura komendy i
obsada personalna nie jest
autorce dostatecznie znana.

(XXX) Kto to jest?

WOJSKOWA SŁUŻBA KOBIET w Inowrocławiu AK, struktura

W ramach AK działał wydzielony pod pewnym względem pion kobiecy - Wojskowa Służba Kobiet.

WSK obejmowała wiele działów pracy m.in.: wywiadowczy, łączności, sanitarny, kwatermistrzowski. Na terenie Inowrocławia czynna była komórka służby sanitarnej WSK, powstała w r. 1942. Kryptonimem lokalnym dla tej komórki była nazwa "Inowrocławskie Koło PCK". Jedną z jego organizatorek była Genowefa Jaworska.

Poza komórką sanitarną czynny był także dział łączności i wywiadu. Helena Giełwanowska - Drygas i Janina Rychłowska otrzymały instrukcję dla zorganizowania kursu łączności od łącznika z Włocławka. Przystąpiły one do werbowania chętnych i zaufanych słuchaczek. Po wsypie komórki PCK w marcu 1944r. w Inowrocławiu, kursu nie uruchomiono.

Helena Giełwanowska - Drygas i Janina Rychłowska pracowały nadal w tym samym kierunku na własną rękę, zbierając dane z terenu dostarczając je konspiracji.^{18/}

Struktura Komendy WSK i obsada personalna nie jest autorce znana dokładnie.

CHARYTATYWNA DZIAŁALNOŚĆ WSK

Działalność członków sekcji sanitarnej WSK ograniczała się początkowo tylko do pracy charytatywnej: niesienie pomocy materialnej i usługowej jeńcom wojennym, więźniom politycznym i ich rodzinom. Przedmiotem szczególnej troski i opieki był obóz karno-śledczy na Błoniach w Inowrocławiu, dokąd szły lekarstwa, odzież, koce, żywność.

SZKOLENIE SANITARNE, PIELEŃNIARSKIE I WOJSKOWE W WSK

Z początkiem r. 1943 Komórka sanitarna WSK rozpoczęła akcję szkolenia sanitarnego, pielęgniarskiego i wojskowego. Wykłady wprowadzały zagadnienia pielęgniarstwa, organizacji służby zdrowia, przeprowadzano zajęcia praktyczne i szkolenie wojskowe. Istniały 2 grupy. Uczestniczki grupy I /wyższej/ były przewidziane jako przyszłe, samodzielne organizatorki kursów PCK.

18/ Relacja Heleny Giełwanowskiej - Drygas - znajdują się w archiwum doc. Zawackiej.

Do grupy I należały: Henryka Borszewska, Zofia Belczak, Maria Kope Kinga Polak, Stefania Rutkowska, Jadwiga Sadowska, Janina Sadowska.

Stefania Rutkowska i Jadwiga Sadowska były zwolnione od szkolenia sanitarnego, miały obowiązek opieki nad rodzinami aresztowanych.

Do grupy II/niższej/należały: Danuta Bąkowska, Krystyna Derech, Eugenia Jasińska, Stanisława Lutkowska, Ewa Pankau, Anna Pankau, Barbara Polak, Eufemia Wojtalak.

Szkoleniem I grupy kierowała Genowefa Jaworska, II grupa podlegała prawdopodobnie Lenie Grochowskiej.^{19/}

Miejsce wykładów i ćwiczeń I grupy stale zmieniano ze względu na dobro sprawy. Zajęcia II grupy odbywały się w domu rodziny Pankau /ul. Krusliwiecka, obecnie Nowotki/. Wykłady z zakresu pielęgniarstwa i pierwszej pomocy, prowadziła w tej grupie Eugenia Jasińska pielęgniarka.

ORGANIZACJA TAJNEGO NAUCZANIA

Z inicjatywy Kuratorium Wojennego w Poznaniu /członka E. Serwańskiego/ zostały wprowadzone w sprawę tajnego nauczania 2 osoby z Inowrocławia: Wysocki /pseud. "Bernard"/ i Ferdynanda Jackowska /pseud. "Wera" nauczycielka/.^{20/}

Wskutek tych kontaktów zostało zorganizowane tajne nauczanie w Inowrocławiu w kompletach uczniowskich dla szkoły podstawowej i w kompletach młodzieżowych jako zespołów uczniowskich odpowiednich klas szkoły średniej. Sami organizatorzy także brali udział w tajnym nauczaniu: Ferdynanda Jackowska "Wera"/pracowała w tajnym szkolnictwie podstawowym, Wysocki /Bernard/- w średnim.

Z inicjatywy Genowefy Jaworskiej tej samej, która pracowała w komórce służby sanitarnej WSK/ uczestniczyły w tajnym nauczaniu na szczeblu szkolnictwa podstawowego 3 członkinie WSK: Henryka Borszewska, Kinga Polak, Janina Sadowska.

W tajnym szkolnictwie średnim pracowali również nauczyciele: Antoni Dziuba/AK/, Rozalia Dziubowa, Leon Kamiński, Zenon Kopeć, Morkowski/AK/, Bronisław Sadowski /AK/.

Nauczyciele uczestniczący w tajnym nauczaniu nie sporządzali żadnej dokumentacji.

19/ Lena Grochowska wczas ostrzeżona uniknęła aresztowania.

20/ Relacja pisemna Ferdynandy Jackowskiej znajduje się w archiwum doc. Zawackiej oraz w publikacji E. Serwański "Wielkopolski w cieniu swastyki" str. 408

1/3. Inne materiały dokumentacyjne: Gietwanowska Helena

1. Kwestionariusz Heleny Gietwanowskiej w sprawie strasy PWD, ony. k. 2 s. 1-4

2. Zaświadczenie nr 64/91 z 5.03.1991 wydane przez Elżbietę Zawacką (Fundacja) o działalności Gietwanowskiej Heleny z em. Dmygas, napis kop. k. 1 s. 5

23 Paź 7 f 11/viii

KWESTIONARIUSZ w sprawie służby P W K

W wypadku relacji A można nie odpowiedzieć na pytanie 1A i 2A

W wypadku relacji B pytania 3-8 odnoszą się do powiatu nieżyjącej

- 1A Helena Drogalska (Promień) z d. Gietwanowska.
imię, nazwisko, pseudo respondentki, u mężatek także nazwisko panięskie
- 1B _____
- 2A 88-100 Innowrocław - Solankowa 47-1.
Adres obecny respondentki
- 2B _____
- 3 rok urodzenia 1910 miejscowość/powiat/ Bispa (Łódź)
- 4 pochodzenie społeczne rodz. urzędniczy, zawód rodziców urzędniczy
- 5a Seminarium dla dziewcząt - 1933 Białystok
wykształcenie w 1939r. - nazwy szkół, gdzie, kiedy, ilość klas
- 5b 5 N - geo. Niepełne wyższe.
WYKSZTAŁCENIE obecne
- 6a Biblioteka 59 pl. Inowr. 1933-1938 jako instr. P.W.K. w Inowrocl.
Pierwsza praca zawodowa w życiu, rok podjęcia, rodzaj pracy, instytucja, miejscowość
- 6b Kuchnia powiat. P.W.K. w Biał. 1938r. - kom. Budgaszcz.
Balszy przebieg pracy zawodowej przed wojną
- 6c Nawroc. m.ł. podst. nr. 4 Inowr. i kierown. Środka Krajow.
Bajęcie obecne lub poprzedzające przejście na rentę nawroc. - Białyst. m.ł. pow. Inowrocław.

Informacje o służbie P W K

- 7a data wstąpienia do P W K 1938r. Hutnic. Szkolny - Semin. dziewcz.
- 7b nazwa i miejscowość jednostki /hufiec szkolny, hufiec licealny, oddział fabryczny, drużyna w.f., koło lokalne/ _____
- 7c przebieg szkolenia - także na obozach i kursach /możliwie z podaniem roku, jednostki, miejscowości oraz rodzaju: ogólnowojskowe, fachowe, instruktorackie, inne 1933. Białyst. m.ł. wstąpienie. Inowr. 1934 obozem w Inowr. 1936 obozem. do m.ł. w Inowr. 1939r. w Inowr. 11 stop. w Inowr. 1934 w Inowr.
- 7d przebieg służby P W K /z podaniem lat i funkcji w jednostkach stałych, na obozach i kursach, w komendach P W K a także w jednostkach specjalnych jak drużyny pracy społecznej, pogotowie społeczne i i. /1934 Białyst. kuchnia plut. 1936r. Pierwszym kuchnia plut. 1937 Białyst. kuchnia kompan. 1937 Górnym - instr. na obozie w Biał. pod. kom. dr. Franke. 1938 Radomsk. Kuchnia - kierown. i instr. m.ł. w Biał. pod. kom. dr. Franke. 1939 Białyst. - kierown. m.ł. w Biał. pod. kom. dr. Franke.
- 7e funkcja i stopień organizacyjny w dniu 31. sierpnia 1939r. Instr. pow. P.W.K. 4/4 St. Aspirantka oraz miejsce pobytu w tymże dniu Budgaszcz.

8 inne dane i uwagi o służbie P W K a także o przynależności do innych organizacji społecznych lub współpracy z nimi, Z.H.P.

Czy Respondentka wyraża zgodę na umieszczenie Jej nazwiska w przewidywanej publikacji /np. w indeksie nazwisk/: nie

Innowrocław 28. VIII. 1969r.
miejscowość i data wypełnienia kwestionariusza

Helena Drogalska
podpis /ewentualnie przyjęty pseudo-
nim/

⊗ Łączności - Inowr., 1934r. kurs administr. wojsk. - dział sygnielniowy.

ANKIETA o pracy wychowawczej P W K

1. Opisz, co spowodowało Twoje zapisanie się do P W K?
/może wpływały na to m.i. namowy koleżanek, lub innych osób; oczekiwania zabawy, sportu; nacisk szkoły; chęć aktywności społecznej; oddziaływanie instruktorki P W K; chęć przeżyć patriotycznych i służby; dążenia feministyczne; wymień inne możliwości./
Zrozumienie przydatności pracy P W K dla kraju i chęć pracy społecznej.
- Podaj również nieco szczegółów środowisku Twego ówczesnego życia. W Sem. Nauk. Romend. była p. Janina Witkowska późn. Radomska. Pragnęłam już wtedy być instr. P. W. K.
Do Hufca P W K wstąpiłam w 1931 r.
- 2.a. Jakie rodzaje zajęć powiazkich utkwiły Ci w pamięci, jakie formy i metody pracy wychowawczej?
Terenoznawstwo z gram. polowymi i strzelectwo. Podporządkowanie się regulamin. i pufcu, na obozach przy zjednoczeniu i wielkim zrozumieniu młodzieży przez kadry instr.
- B. Opisz je i obciążenia związane z Twoim życiem powiazkim
Starałam się w życiu uszczelniać i pogłębiać cechy, które decydowały o przyjęciu do kadry instr. P W K.
- 3.a. Uprzytomij sobie i opisz osoby z pracy powiazkiej, które wywarły na Ciebie wpływ
Instr. Halina Hasilewska, Instr. Krystyna Reutt. i inne.
K. H. Nacz. P. Maria Wittebówna

3. b. Na czym polegał ten wpływ, /także w wypadku, gdybyś go - wówczas czy obecnie - oceniła jako nie zbyt pozytywny/ *Stanowisko i konsekwencja w wydawanych zarządzeniach - charakter. Serdeczny, zycielny stosunek do młodzieży. Prawie charakter i naszerpienie goręcej miłości do kraju ojczystego.*

4. Czy obecnie uważasz, że uczestnictwo w P W K wywarło na Ciebie trwały wpływ, zmieniło Cię w jakiejś mierze? *Przynależność do P W K wywarła trwały wpływ w postaci zaparcia się siebie, pracy dla bliźnich, a zwłaszcza dla młodzieży, jakie?*
 Np. opisz, czy:
 a. uzyskałaś pewną wiedzę potrzebną obywatelowi, jaką? *tak.*
 b. zdobyłaś pewne umiejętności, jakie? *Zaradność w życiu, odwaga, samokontrolę się - poświęcić dla innych.*
 c. nauczyłaś się pracy społecznej, jakie?
 d. nabyłaś pewne cechy, jakie?
 e. nawiązałaś ważne więzy przyjacielskie i koleżeńskie,
 f. zubożyło Cię, zabrawszy niepotrzebnie czas,
 g. wymień inne dostrzeżone oddziaływanie pracy pewniackiej *→ Przetwały stosunki koleż. do chwili obecnej.*

5.a. Gdybyś miała wówczas córkę w odpowiednim wieku, czy skierowałabyś ją do P W K?   tak   nie
 b. Dlaczego? *P W K - to dobra szkoła życia.*

6. Jakie czynniki ukształtowały przede wszystkim Twoją postawę obywatelską?
 1 Rodzina
 2 P W K
 3 Inne organizacje /jakie? /ZHP
 4 Szkoła
 5 Środowisko koleżeńskie
 6 Literatura *pisana i historyczna.*
 Inne czynniki /jakie?

Proszę odpowiednie pozycje podkreślić i te pozycje podkreślone ponumerować wg przypisywanej im ważności a obok czynniki opisać

7.a. Czy fakt, że byłeś powiatką
wpłynął na Twoje życie w czasie
okupacji? -----

tak ~~nie~~

b. W jaki sposób?

W jakiej mierze?

Podtrzymywałem na duchu, nie
dałem zatamować się w trudnych i krytycznych
chwilach życia.

8. Inne uwagi związane z uczestnic-
twem w P W K

Praca dla innych - styczeń 1945 prowadzi-
łem jako kier. etapowy szpital polowy w
Lnowcu. (w Śl. nr. 316)

Faktem, że P W K dało mi dużo - było przystę-
pienie po wojnie (koniec 1945 r.) do pracy
P W K (do kwietnia 1948 r.) jako referent
P W K w m. i pow. Lnowcu (po odbytych
kursach w Olsztynie) 1) Oboz w Garaszynie
funkc.

2) Oboz Druż. Pracy Spół. lipiec do 15.11
1947 r. w Grobnowoli (Pnyczołki
Kielecki).

3) Oboz Druż. Pracy Spół. (17. XII. 47 -
13. I. 48 r.)
w Chmiełnie pod Dworcem Śl.

Dalsze prace już nie związane, po 1948 r.
- to opieka nad sierotami i jako
kier. pow. Os. Kraj - Turyst. do 1970 r.
(12 lat) obozy wdrożone młodzieży szkolnej
i dla młodzieży nieuczącej - szkoła
Kraj.

Toruń, dnia 5.03.1991r.

Zaświadczenie nr. 64/91

Zaświadczam, że Helena DRYGASOWA zd. Giełwanowska ps. "Hala" figuruje w zbiorach naszego archiwum jako żołnierz Armii Krajowej /sygn.teczki K-23/.

Helena Drygasowa ur. 27.11.1910r. w Rydze - Łotwa, z rodziców Mikołaja i Marii zd. Krzyżanowska, zaprzysiężona została końcu 1942r. w Inowrocławiu przez Gusława Olszewskiego ps. "Gracjan", "Zośka", szefa Wydziału Łączności Sztabu Komendy Okręgu Pomorze.

Pełniła służbę w referacie WSK Inspektorat Włocławek jako łączniczka i wywiadowczyni Marii Nowickiej ps. "Marlena" kier.referatu WSK inspektorat Włocławek od końca 1942r. do maja 1943r. kiedy to nastąpiło aresztowanie Marii Nowickiej we Włocławku. Wówczas to musiała zaprzestać służby. Kontynuowała ją jednak w ramach pomocy społecznej. Czynna była przede wszystkim w tajnym nauczaniu.

O jej działalności konspiracyjnej znajduje się wzmianka w relacji o poległej Genowefie Jaworskiej / sygn.teczki K-259/, w relacji Marii Nowickiej ps. "Marlena" / sygn.teczki K-482/, w relacji Janiny Rychłowskiej ps. "Janeczka" /sygn.teczki K-22/, w relacji Heleny Grochowskiej ps. "Lena", "Hajduczek" /sygn.teczki K-370/, oraz wzmianka w książce "Zasłużeni Pomorzanie w latach II wojny światowej", wydanej w Gdańsku w 1984r., s.109.

Prezes Zarządu

Σ Z

II. Materiały uzupełniające rezerwy: Gietłanowska
Helena

1. Dwa zdjęcia PWS - kurs instruktor-
ski PWS w Słobnej 1936, defilada
11. 11. 1937 w Immoctawie - oryg. przy-
stane przez Jadwigę Gietłanowską
prof. E. Zawackiej 5.01.2006r. k. 2 s. 1-2

2. Secler Patrycja, biogram "Gietłanowska
Helena", [w:] Słow. biograf. komsp. pomorskiej
1938-1945, Toruń 2001, z. 5, s. 49-50,
manuskop. k. 1 s. 3

1) Kurs podinstruktorski I w B
w Głębokiej lipiec 1936 - opis na
odmowie
zdjęcia

1) Kurs podinstruktorski I w B
w Jstebnej lipiec 1936 - opis na
odwozie
odjeżdża

Kurs Podinstruktorski
P. W. K. w Jstebnej
lipiec 1936.
K-ty obozu: Maria Stojcie-
widowska
K-ty kompanii stalska
Sawiczowska -
Szygalska
Grupa uczeniowa: Felicya
Plewacka-Wasilewska, Jaskulka
Gietwanowska (siostry 1-a polowej
sto.), Przebela-Czornicka, Eucja
Viste, Wioletka Siemianowska
Wicysiewa Teperowa, Włosa
Biskupska, Krystyna Wajda
Maria Piotrowska, St. Daleszyń-
ska, Lucia Henrykówna
Marta Schmidtowa - (i inne
nie z Jstebnej).

"30 siość - jesteś pięć,
kwaśny podniebny,
długo tak cię Kocham
siościsko Jstebno!"

2) Defile w Warszawie odsykania
niepodleg. Polski - 11. 11. 1937 Innowacja
- opis w odrębnie.

2

ELŻBIETY ZAWACKIE
ORZE
1945

2) Defileta w Warszawie odsyłam a
niepodległ. Polski - 11. 11. 1937 Inowrocław
- opis me odracze. 2

11. XI 1937r

Defilada w 19-ty
rocznicę odzyskania
niepodległości Polski.

Marsz w kufce P.W.K.
pomy Główni: L. D. i na Marsz
Ludopatrii w Jędrzejowie
prowadzi 12-ty Irena Heccewska
(prot. WF)

Giełwanowska Helena, zam. Drygas, ps. „Hala” (1910–1993), uczestniczka tajnego nauczania, członkini WSK Obw. AK Inowrocław sekcji wywiadu.

Urodzona 27 XI 1910 r. w Rydze. Rodzice Mikołaj i Maria z d. Krzyżanowska byli urzędnikami. Posiadała niepełne wykształcenie wyższe, ukończyła Seminarium Nauczycielskie w Bydgoszczy. Od 1931 r. należała do PWK. Ukończyła m.in. kurs łączności, administracji wojskowej (dział żywieniowy), a także strzelecki. Od 1 IX 1938 r. pełniła funkcję Kmdtki Powiatowej PWK i WFK w Bydgoszczy. Prowadziła szkolenia z zakresu LOPP, pogadanki na temat zachowania i obowiązków kobiet w czasie wojny.

W pierwszych dniach wojny 1939 r. pracowała w Kmdzie PW i WF w Bydgoszczy. Pomagała ludziom, pełniła dyżury w schronie i opatrywała rannych. Przewoziła karty mobilizacyjne do Mąkowskiej, skąd wróciła do Bydgoszczy z bronią i amunicją dla Straży Obywatelskiej. Od 5 IX do 4 XI 1939 r. ukrywała się przy ul. Dworcowej, ponieważ gospodarz doniósł Niemcom, że przy ul. Chrobrego w Bydgoszczy zameldowana jest instruktorka PWK. Po uruchomieniu kolei przyjechała do Inowrocławia. Z pomocą swojej matki – Marii prowadziła w domu tajne nauczanie w zakresie sześciu klas szkoły powszechnej w czasie od 1 I 1940 r. do 20 I 1945 r. Pod koniec 1942 r. została zaprzysiężona do AK w Inowrocławiu przez Gustawa Olszewskiego ps. „Gracjan”, „Zośka”, szefa Wydziału Łączności Sztabu Kmdy Okr. Pomorze. Wyznaczył jej program szkolenia łączności i z tym dokumentem była we Włocławku u Marii Nowickiej ps. „Marlena”, kierowniczką referatu WSK Insp. Włocławek. W referacie WSK Insp. Włocławek pełniła służbę od końca 1942 r. do maja 1943 r. Czynna była w III sekcji, tj. w wywiadzie. Razem z Janiną Rychłowską ps. „Janeczka” i Heleną Grochowską ps. „Lena”, „Hajduczek” dostarczyła m.in. plan lotniska wojskowego w Inowrocławiu. Po aresztowaniu M. Nowickiej (2 V 1943 r.) musiała zawiesić działalność. Kontynuowała ją jednak w ramach pomocy społecznej, a przede wszystkim w tajnym nauczaniu. W okresie od 21 I 1945 r. do 18 II 1945 r. prowadziła, jako kierowniczka, etapowy polowy szpital wojskowy, który mieścił się na terenie byłego szpitala niemieckiego w budynku szkoły powszechnej przy ul. Staszica w Inowrocławiu.

*Słov. biogr. Nowsp. pomorskiej 1939-1945,
Tomu 2001, cz. 5* 49

Do czasu przejścia na emeryturę w 1971 r. pracowała w Szkole Podstawowej nr 6 (20 I 1945–1951 r.), a następnie nr 4 (do 1971 r.) w Inowrocławiu. Jednocześnie z ramienia Wydziału Oświaty w latach 1949–1969 była opiekunką sierot. Po kursach PWK w Olsztynie i Garczynie od 29 VIII 1946 r. do 30 IV 1948 r. była referentką PWK przy Miejskim Urzędzie WF i PW w Inowrocławiu. Latem 1947 r., jako kmdtka obozu Drużyn Społecznych PWK w Grabnowoli pow. Kozienice, kierowała letnią akcją dożywiania dzieci nauczania początkowego. W lipcu 1957 r. ukończyła uproszczony kurs geografii w Seminarium Nauczycielskim w Toruniu.

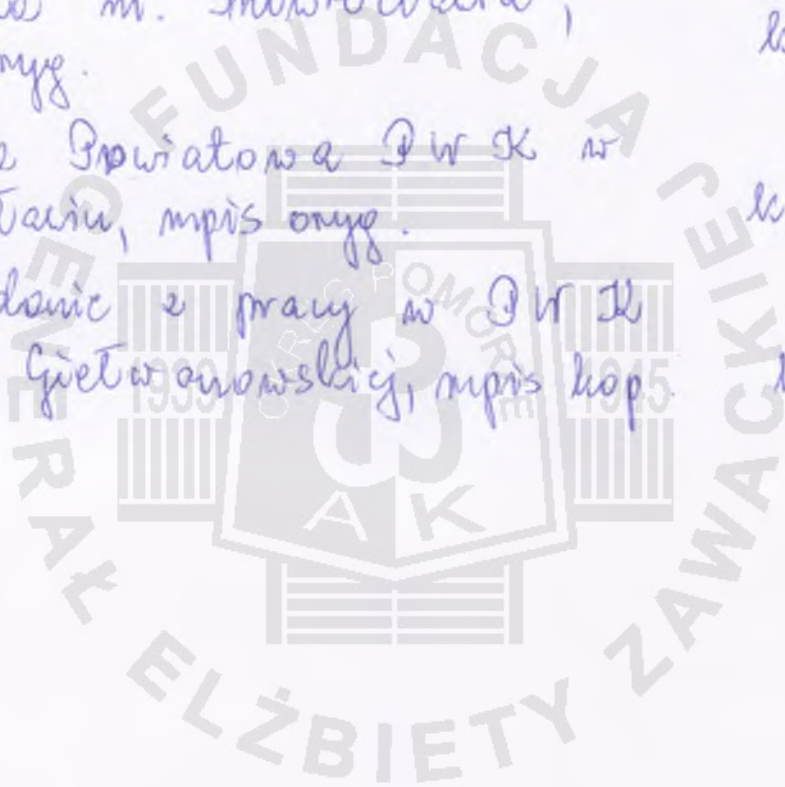
Zmarła 16 III 1993 r. w Inowrocławiu.

APAK, T.: Giełwanowska-Drygas H., Jaworska G., Nowicka M., Rychłowska J., Grochowska H.; *Sl. konsp. pom....*, cz. 2.

Patrycja Secler

III/2. Materiały dotyczące okresu
przed 1939r. - PWR - Gietwanowska Helena

1. Prace PWR i WFR w powiecie
Bydgoszcz; mpis oryg. k. 1 s. 1
2. Dane dotyczące m. Bydgoszcz;
(PWR); mpis oryg. k. 1 s. 2
3. Komenda m. Inowrocławia;
mpis, oryg. k. 2 s. 3-4
4. Komenda Powiatowa PWR w
Inowrocławiu, mpis oryg. k. 1 s. 5
5. Sprawozdanie z pracy w PWR
Heleny Gietwanowskiej; mpis kop. k. 2 s. 6-7

13/Pom

Praca w Powiecie Bydgoszcz.

Pracę w powiecie bydgoskim objęłam 1.9.1938 r, jako komendantka PWK i WFK, po zgłoszeniu się w kom. PW i WF na pow. bydgoski.

- 1. Założyłam Koło Lokalne w Koronowie. Koło liczyło 8 osób. Hufiec pozaszkolny liczył około 30 Pewiaczek. Przerabialiśmy program szkoleniowy 1 roku, oraz nauka o broni i strzelectwo, p c k i LOPP. W kole Lokalnym przerabiano kurs sanitarny i gospodarstwa domowego na wypadek wojny.
- 2. W Solcu Kuj. organizowałam Koło Lokalne. Hufiec miał 12 Pewiaczek.
- 3. W Ślesinie istniała drużyna oddział wfk. Należało ok. 20 dziewcząt. Zdobywały POS, miały gry ruchowe, gimnastykę, oraz pogadanki o higienie osob., otoczenia i o Org. PWK. Brały udział w zawodach wf w Fordonie w poszczególnych konkurencjach.
- 4. Fordon - Tworzył się oddział wfk w więzieniu dla kobiet. Bardzo przychylną była dyr. Pani Zdanowska /lub nazwisko do tego br. podobne/, oraz z-ca P. Wojciechowska. Przeprowadzano pogadanki w związku ew. wojny.
- 5. Przygotowywałam teren do założenia hufca i Koła Lok. w Mąkowarsku.
- 6. Pogadanki o zachowaniu się na wypadek ew. wojny i o roli kobiety w tym czasie przeprowadzałam w Nowej Wsi Wielkiej, zebrania 5-6 os. odbywały się u żony zawiadowcy stacji.

Uwaga:

W powiecie pomagały Panie
 Starościna P. Suska
 Żona z-cy starosty P...../nazwisko
 nie pamiętam/.

2
23/Paw

Dane dotyczące m. Bydgoszcz.

1. Hufców szkolnych było	4
Hufców pozaszkolnych	3
Oddz.wfk czy też Druż.	"
Pracy Społecznej	1

Razem około 230 Pewiaczek.

2. Kadra:

K-тка Koła Lokalnego Bieruta Kaszyńska
instr. ✓ Maria Kwiatkowska

✓ Janina Łożanka

✓ Lidia Polek

✓ Malania Balcerzak

✓ Halina Calińska 1 rok, bo przeniosła się do Poznania na studia i tam należała do MKI, a na obozach pełniła funkcje.

3. Koło Lokalne miało sztandar PWK.

4" Praca w jednostkach PWK przebiegała zgodnie z wytycznymi Kom. Naczelnej.

Uwaga:

Tyle udało się zebrać danych.

1. Liczba jednostek: 6 hufców . 223 os.
1 wfk przy Hucie
Szkła "Irena" 20 "
2. Koło Lokalne :Przew.Skupieńska Alina,ostatnio funkcję tą sprawała żona Lic.Og.im.Jana Kasprowicza Czownicka.
Stan liczebny Koła około 20 os..Przy Kole istniał Mały Klub Instr.,który prowadził sekcję wfk dla instr.i pań Koła.
- 3.Kadra:Helena Sawiczówna-Szczygielska k-tka Koła mł.przewodn..
  - ✓ Irena Haczewska-Jakubkowa mł. asp.
  - ✓ Helena Grochowska
  - ✓ Mieczysława Tepperówna -podinstr.
  - ✓ Jadwiga Gielwanowska - "-"
  - ✓ Izabella Czownicka - "-"
- 4.Praca wyszkoleniowa:Szkolenie w oparciu o ustalony program, zdobywanie oznak POS, strzeleckiej, Łuczniczej, szkolenie z zakresu LOPP, PCK i wf..
5. Praca dla środowiska:
  - a/ Opieka nad biednymi rodzinami, oraz osobami starszymi, samotnymi.
  - b/ Opieka nad grobami poległych oraz Powstańców Wlkop. 1 listopada -warta przy pomniku.
  - c/ Praca w świetlicach wojskowych.
  - d/ Szkolenie terenowe-terenoznawstwo, gry polowe, łączność. Koncentracja hufców w modliborzycach-Rejnie, Płonkowo- Dąbie.
  - e/ Uczestnictwo w obozach organizowanych przez Komendę Okręgu i Naczelną.

Kadra instr.powoływana była na funkcje obozowe.Niezależnie od tego uczestniczyła na kursach szkoleniowych.

Z Koła Lokalnego Inowrocław oddelegowano instr. na funkcje komend.pow.PWK i WFK :

Na pow.Wyrzysk-Janina Rychłowska st.asp.

  - " - Bydgoszcz -Helena Gielwanowska st.asp.
  - " - Inowrocław -Plewacką Felicję mł.asp.
  - " - Lipno -Edmunda Dominiczak mł.asp.

6. Tygodnie przed wojną: poświęcono na pogadanki w Kole Lokalnym i hufcach z zakresu żywienia, szkolenia sanitarnego, obrony przeciwlotniczej oraz zabezpieczanie szyb na wypadek bombardowania i zaciemnianie okien wieczorem.

7. Pierwsze dni wojny: Do chwili wkroczenia wojsk nieprzyjacielskich do miasta tj. 7 września 39 r. pełniono dyżury przy obsłudze łącznicy w 2 punktach: Magistrat i Poczta /od 29 VIII do 7 IX.39.

Wydawanie posiłków dla uchodźców w kilku punktach miasta.

8. Współpraca po marcu 1939 r. z organizacjami: ZHP, Strzelec, Sokół - w zakresie szkolenia pwk..

Koonda Powiatowa Przysposobienia Wojskowego Kobiet
w Inowrocławiu

1. Liczba jednostek : Na terenie powiatu istniało 6 jednostek :

Kruszwica	- 28 słuchaczek
Wierzechosławice	- 25 słuchaczek
Polanowice	- 18 słuchaczek
Rojano	- 12 słuchaczek
Mogilno	- 30 słuchaczek
Janikowo	- 20 słuchaczek
	I-3-3-

W oddziałach tych młodzież pozaszkolna.

2. Koło Lokalne - zorganizowane było w Wierzechosławicach pracowało w nim 6 osób. Przewodnicząca Koła Mamrot, żona dyrektora miejscowej cukrowni.

3. Kadra - Funkcje instruktorki powiatowej pełniła mł. aspirantka Płewacka Felicja

W 1939 r. ukończyła kurs instr. III stopnia w Spale.

Wr. 1938 w styczniu kurs przygotowawczy dla komendantek - Lublin

Kurs dla instruktorek LOK w Szamotułach - czerwiec 1938 r.

Kurs dla instruktorek WF w Toruniu - 1936, 1937

Kurs dla sióstr pogotowia PCK w Inowrocławiu w 1937 r.

Funkcje pomocnicze w oddziałach pełniły:

w Wierzechosławicach - Pęczkowska Janina

w Mogilnie ✓ Baranowska Irena

✓ Kostecka Mała

w Janikowie ✓ Wojciechowska Maria

posiadały wykształcenie podinstruktorskie.

Praca wyzkoleniowa - opierała się na wychowaniu fizycznym,

grach sportowych, organizowaniu ognisk. Tematy z zakresu szkolenia P.W.K. wplatało się do zajęć i w ten sposób zjedynało się członkinie. Ostatnie tygodnie przed wojną to pogadanki z zakresu obrony przeciwlotniczej, polityki prawidłowego zabezpieczenia żywności na wypadek bombardowań. Współpraca z organizacją "Strzelec".

Kontrola wszystkich organizacji młodzieżowych na terenie powiatu inowrocławskiego po linii wychowania fizycznego i przysposob. wojskowego.

kob.

1. Helena Drygasowa, 39 r. - Giełwanowska
88-100 Inowrocław Solankowa 47 m.1. 10.X.1974 r.
- 2.a. Starsza aspirantka 1939 r.
- b. K-тка pow.PWK i WFK pow. Bydgoszcz. Po zgłoszeniu się w kom.Pow. PW i Wf zostałam poinformowana o zasięgu pow. i to, że pracy pewiackiej nikt nie prowadził w pow.
- c. W lipcu 39 r. byłam kwatermistrem na obozie w Istebnej. W sierpniu 39 r. na kursie III stopnia w Spale jako kom. plutonu i instr. strzelectwa.
- d. W pow.bydgoskim miałam 42 pewiaczki, 60 wfk. Kadry nie miałam. Przeprowadzałam szkolenia z zakresu LOPP, sanitarnego, pogadanki odnośnie ew. wojny i zachowanie się kobiet i ich ew. praca.
- e. W terenie działały panie z Koła Lokalnego w Koronowie, bo ja byłam na funkcji obozowej w Spale.
- f. 30 i 31 sierpnia byłam w Bydgoszczy w Kom.PW i WF.
2 września w kom. doręczono mi karty mob. dla chłopców w Mąkowską, sprowadzono prywatny sanochód /okazało się, że kier. był Miencem/, ale mnie dowiózł do celu. Od Wójta otrzymałam do zabrania do Bydgoszczy kilka karabinków i amunicję w skrzynce, żeby nie dostały się w ręce wroga /Słychać było z daleka detonacje i wybuchy/Po przybyciu do Bydgoszczy w komendzie odebrano przywózkę i rozdano służbie 6bywatełskiej. Do chwili wejścia wrogów do miasta wskazywałam niejsca dywerji żołnierzom polskim do ich likwidacji.
Karty mob.nie odebrałam.
- 3g. Nazwisk dziewcząt nie pamiętam, mam zdjęcie hufca z Koronowa. Z-ca kom.Pow.PW i WF Kościelny-por.
- b. Kom.I Hufca PWK Inowrocław - Irena Jakubkova zd.Haczewska Kalisz ul.Wał Staromiejski 11.
Hanna Kalinowska Łódź Al.Kościuszki 93 m. 14.
Helena Sawicz.-Szczygielska Wrocław ul.Borowska 198 m.5.
- c/. Fotografie /w załączeniu, ale do zwrotu/
Pismo "Dla przyszłości" /5 egz/.
Biblioteczka PWK /16 tomików/.
Kronikę I Hufca PWK Inowrocław, kronikę z obozu w Grabnowoli.
4. Wybuch wojny- Bydgoszcz, pierwsze dni praca w komendzie i dla ludności potrzebującej pomocy, dyżury w schronie, opatrzenie ranego w twarz i ukrycie go przez kilka dni. Przewóz kart mob.do Mąkowska i przywiezienie broni i amunicji do Bydgoszczy dla Służby Obywatełskiej. Od 5.IX.-4.X.39 ukrycie, bo gospodarz wydał Niemcom, że w Bydg. przy ul.Chrobrego jest zameldowana Instr.

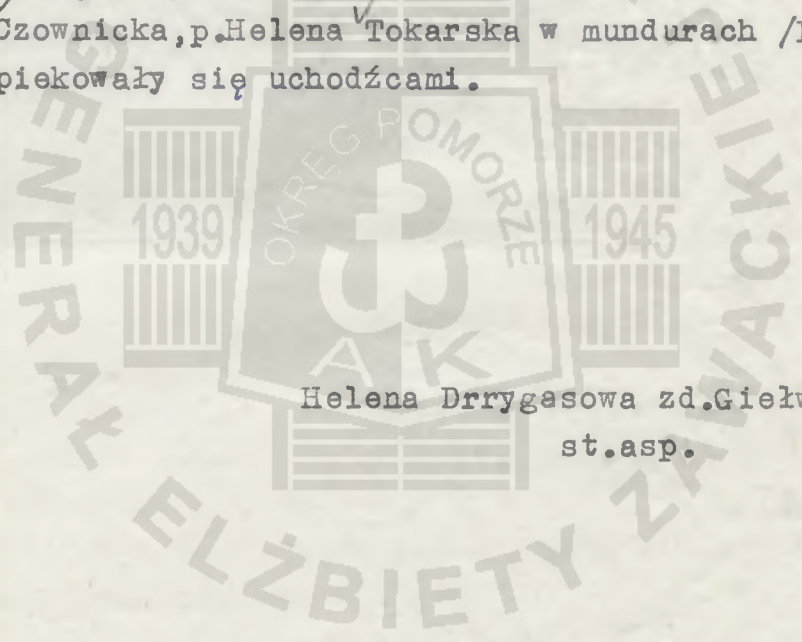
23/Pom⁷

PWK.Ukrywałam się przy ul. Dworcowej.Po uruchomieniu kolei przyjechałam do Inowrocławia.Sąsiadka Nienka nie wydała mnie i mojej siostry Pewńczki, choć wiedziała dużo.

b/.Praca zawodowa, tajne nauczanie,małe szantaże na szkodę jednostek -Niemców .Podałam szczegółowo na str. 1 i 2 punkt III

c/.Przystąpienie do konspiracji uważałam jako dalszy ciąg pracy Pewiackiej.

d/.Jadwiga Giełwanowska-/Matura 39 r./ od 29.VIII 39 r. do 7.IX.39 dostała przydział od Kom.Koła Lokalnego na pocztę do obsługi centrali.Zeszła z posterunku w mundurze,gdy Niemcy byli już na ulicach miasta.Ktoś podał jej narzutkę,dla przykrycia mundura. Razem z nią pracowała Mieczysława Tepperówna,Łucja Wisła i Izabella Czownicka,córka Przew.Koła Lok.PWK. Pani Alina Czownicka,p.Helena Tokarska w mundurach /Panie z Koła Lok.PWK./ opiekowały się uchodźcami.

Helena Ddrygasowa zd.Giełwanowska
st.asp.

10 zdjęć przedwojennych
3 powojenne.

IV/1. Korespondencja z Elżbietą
Zawacką: - Giełowowskiej Szeleus i rodziną

1. List z dn. 18.10.1974r. w sprawie
danych dotyczących losów inst. PWSK,
ręk. oryg. k. 1 s. 1-2
2. List H. Giełowowskiej z 18.11.1980r.,
ręk. oryg. k. 2 s. 3-6
3. List H. Giełowowskiej z
12.07.1989r., ręk. oryg. k. 1 s. 2
4. Pismo E. Zawackiej do Jadwigi
Giełowowskiej z 26.01.2006,
mpis, ksero k. 1 s. 8
5. Pismo E. Zawackiej do G. Giełowow-
skiej z 19.04.2006, ręk. ksero k. 1 s. 9

odpisy 13. XI 74
Gętwanowska
Prostówka

1
Lno. B. X. 74.

Droga Elu!

Wszystko mamy napisane,
tylko wykonać na maszy-
nie. Wyszlemy paczkę pocztową
w sobotę. Zebrało się tego dużo.

Fotografie załączone poprosimy kurat.
By podać wykaz biblioteczki Kewiac-
kiej, jako posiadam.

U nas panie nie chce wypetniać
„ankiety” twierdząc bowiem, że dość
już nawypetniały.

Podaję adres Komendy Chorągwi
Pomorskiej: Lusznik Jadwiga
80-322 Gdansk - Oliwa ul. Podhalan-
ka 21 m. 1.

Otoż ta dh. posiada ankiety
harcerzy z naszego wojew. przed-
wojennego. Może to przejdzie się.
Janina skontaktowała się z Leną
Grockową, spotkają się na drugi
tydzień w Bydgos., uzupełnią luki
w naszej pamięci. Mnie, że lena
powinna więcej pamiętać.

Planuję do Holskiej Sawicy, ale mi
odpisała i Lenka nie wróciła, więc
czekam.

Skolisanke z Chojnic (obecnie mies-
ko w brydzy) byla tam po moim
liscie i podata. Instr. P.W.K.

✓ Niczychowska (z fajka) byla Kom.
Kata Lokam. w Chojnicach. Pocho-
chita z majetku (diedzielnia) Skiszy-
chowice zostala zamordowana
przez okupanta zaraz po wro-
ceniu sich. O innych instr. nic
nie mogla sie dowiedziec.

z Brydg., a pozniej w Wynysku⁽²⁾
(Janke R. nie o niej nie stykano)

✓ Melania Balcerzak - to podata

✓ Halina Calinska.

Halina nalezata do M. Klubu Instr.
w Poznaniu, gdzie studiowala,
nie pracowala w terenie, tylko
pełnila funkcje obozowe i w wa-
kacje przechodzila do lenia. w Brydg.
tylko przez kilka mies. zastepowala
kom. w jednym z hufcow. Gallie
maly wywiadczenia przeslowach. w Brydg.
u Haliny. Kom. Kata Lokam. w Brydg.

✓ byla Bieruta Skaszyńska.

Janina Loxanka jest w Brydg., ale adresu
i obecnego adresu Hal. nie wiedziata.
Janke neregul. opisata w odpow. na
ank., ja natomiast stylem telegraf.
podatam dane, nie wiem czy dob-
rze.

Zerdenne pozdrowienie
od mojej calej rodziny. Ucałow. Małe.

rod. Gintwanowski

Pro. 18. XI. 1980r.

Droga Klu!

3

Dopiero dzisiaj odpisuję. List
Twoj otrzymałam z br. wielkim
opóźnieniem, bowiem nie było
mnie w Snie. przez kilka tyg.
Potem zjadł rochinny w domu.
Od 21 - 27 km. znów wyjechałam
na wybrzeże.

Jeżeli chodzi o skrzegowanie
zdjęć - nie wyobrażam sobie
jak to ma wyglądać. Wielki
czas, oddalenie od Prewiackiej
pracy - całe 44 lat - pamięć
zawodzi, narwisło nie pamięć -
tam. To wszystko miści się, że
niekt w Okupację nas do pra-
cy nie wciągnę - a do ele-
mentów niepewnych" nig-
dy nasze instr. nie należa

4
Ty i nie malarz.

Co do danych Feli Plewackiej

✓ - Wasilewskiej, to Tobie zosta-
ły dowożone.

✓ Jeżeli chodzi o Irenę Haczewską

- Jakubową, która była

w czasie okupacji w Rykach

(po wojnie w Kaliszu), to tył-

ko została i prowadziła

dom rodzinny - mój lekarz.

Irena Haczewska była instr.

5 stopnia.

✓ Sześcińska Beła - mieszkała

we Francji, jest wdową.

Wyjechała parę lat przed wojną.

✓ Marylia Hajciłowska nie

mieszka już od 20 lat w Ju-

nichowie. Była za męża -

- nadzwiska jej obcego i ad-

resu nie mamy. Przetarowa -

(2) 5
nie ledwie spowodowało, że
jest nieznana. Starsi, wy-
kruszyli "się" lub nie pamię-
tają.

Jedynie Te my Ci, którzy nie
utracili ciągłości pracy -
- mogą jeszcze pamiętać,
a my z fanku do tyłu nie
należymy.

W listopadzie otrzymałam
✓ Medal Komisji Edukacji
Narodowej w Bydgoszczy. By-
tam na uroczystości - to
tylko na marginesie wpo-
minam.

Odczuwamy brak kontaktów
z naszymi inst., do spotka-
nia, wspomnienia - trzymają.

6

Fotografia Malinowskiej
i Samitówny Haliny - Gar-
cyn 1931 r. - z widzenia
"bezie" znajome, ale nie
nie pamiętam o nich
- zginęły w tłumie.

✓ Anastazja Pufal nie zna-
na Janie ani mnie.
Do dokumentów hoj. dotęp
mają osoby upoważnione,
a nie pierwsze lepsze - bez
pisma upoważniającego
do rezydencji.

Na tym koniec. Serdeczne
pochodzenia

Mała z Siostrą
Janie

Elu!

4mo, 12-07-897
kurka qiu' namonka PWTX
49/Pupw.

Moja siostra swe
zdjecia dała odciec'
' powiększyć. Wyta-
łam i Pani Marii
Wittekównie także
same. 7 zdjęć

1939 1945
Mam zapalenie
kół, chodzie trud-
no, po domu no
i korzonki. Seria le-
ków pomaga jedynie
na 10 dni - pr. noga
i kciuki stale boli.
Ale wytrzymuje - wycho-
dzić nie może. Poxdron
Stala S.

Toruń 26 I 2006 r.

L. 2. 150 / E2 / 06

Kopie

Pani Jadwiga Giełwanowska
ul. Solankowa 47/1
88-100 Inowrocław

Szanowna Pani,

Dziękujemy za Pani list z 4 bm., życzenia świąteczne oraz przesłane 2 fotografie przedstawiające:

- 1) Defiladę hufca PWK w Inowrocławiu 11 XI 1937 r.
- 2) Uczestniczki Kursu Podinstruktorskiego PWK w Istebnej, lipiec 1936

Zostaną one dołączone do naszego Archiwum do zbiorów ikonograficznych PWK.

Pani Profesor przesyła serdeczne pozdrowienia i życzenia pomyślności oraz zdrowia w Nowym 2006 Roku dla Pani i Pani Bliskich. Cieszy się, że ma Pani kontakt z p. Janiną Kurek i p. M. Żurawską.

Pani śp. Siostra Helena Giełwanowska posiada teczkę osobową w naszym archiwum pomorskim o sygn. 23-23/Pom. Niestety nie ma w niej tekstu listu kondolencyjnego od Pani Profesor, o który Pani prosi.

Przesyłamy Pani najnowsze materiały informacyjne o naszym Archiwum.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp

Dorota Kromp

Sekretarka prof. Elżbiety Zawackiej

Miła Pani Jadwigo,

Często wspominam mój chyba ostatni pobyt u Was, to chyba był – co prawda małeńki – zjazd piewaczek z gen. Marią Wittek. Może Pani ma zdjęcie?

Dostałyśmy piękny gmach na Starówce Toruńskiej na Archiwum i Muzeum WSP-AK – konieczne są jakiegokolwiek eksponaty, wykresy, mapy. Niech Pani pomoże. Niech Pani skontaktuje się także z Janem Zielińskim „Wojtkiem” (ul. Harcerstwa Polskiego 15/45, Inowrocław), był jednym z pierwszych współpracowników Fundacji – niech pomoże!

Serdecznie całuję
Elżbietę Zawacką

Do J. Giełwanowskiej

Fot. ze zbiorów Fundacji „Archiwum i Muzeum...”, projekt K.M.; druk: Włocławskie Zakłady Graficzne

Torun, 19 IV 2006 r.

Szanowna Pani,

Dziękujemy za kartkę z miłymi
dla nas życzeniami świątecznymi

Pani Profesor, która jest
miedyspomowana i przesyła
serdeczne pozdrowienie i
życzenie pomyslności.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromy

Sekretarka prof. Elżbiety Zawackiej

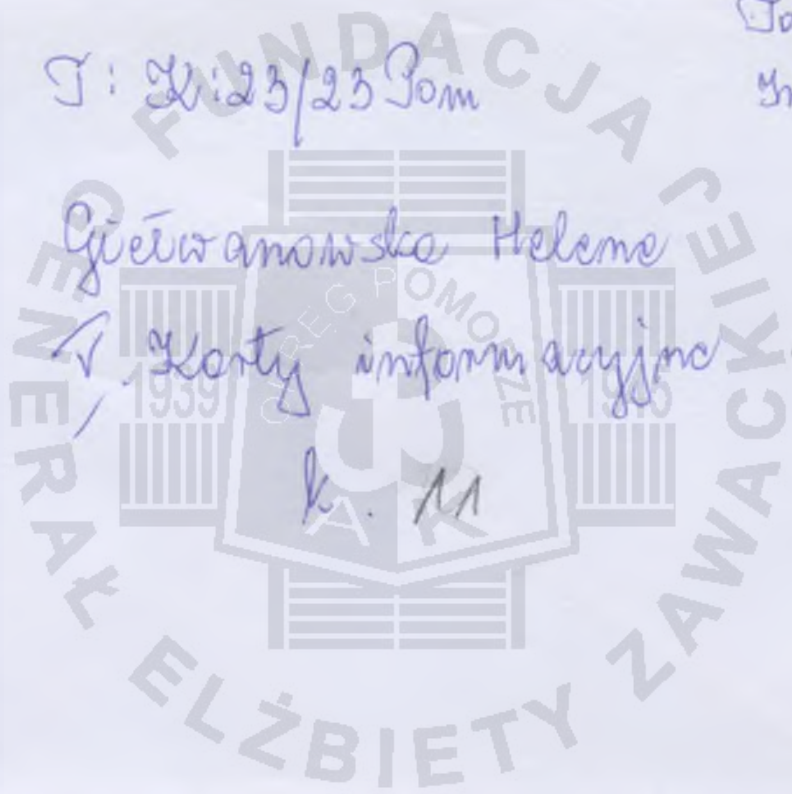
T: Wd 23/23 Pom

Janina
Gnowotow

Gietwanowska Helena

✓ Karty informacyjne

k. 11

1
 2 Pom 23
 3 P.WK - AK
 4 Gutwianowska
 4 Drygas Helena
 5 Siewianowska 1
 6 „Kala”
 7 Drygas
 8 Mikołaj Maria Krzyżanowska 9 27. XI. 1910 Ryga
 10 88-100 Juratorskiej
 tel. 6261 Solankowa 47m 11 mi. wrost
 12 Pr. Miasna
 v. w. c.

11/16896
 K...
 MW 23406

Pamięć

83 Pam

17 K
PWK
Gnowroctaw

2

Drygas Helene

Gutwanowska

Hala

Gutwanowska

Mikołaj i Maria

27 XI 1910; Ryga - Lotwa

zd. Koryzanowska

88-100 Gnowroctaw

Solankowa 47 / 1 tel 62-61 -

Źródła: relacja w formie

tajnej wiadomości 1940-45

* Zaprzysiężona 1942 przez Igora M. Kowalski
z Włodzawki (WSK Inspektoratu Torun, Włodzawki)

Po zaarrestowaniu M. Kowalski latem 1943 kontakt

zerwany. Ponownie nawiązała 1944 przez Tawarow

z Kowalski po jego zaarrestowaniu ponownie zerwany

Kom. WSK Kom.
Gł. Gnowroctaw

Ymowrobas
21 BK

3

(Zobona) 2/1
Jęit wancorke Halina "Hala"

eksonale notabiu 212-1K Ymowrobas

Zmowska: Drombels, Rejestr.

114

(Helena) Innowacja -
Ciepłowodownia Halina WPK-4K wiochałok

urządzenia PWK w Innowacji w 1942 r
została wybudowana przez Stowicę, ~~z~~ orga-
nizacja, Holenderska, wiochałok, Kontakty z Kone.
pomiarów. Zaprzysiężenie przez Innowację kpt.
✓ Ryszard L. "Laska" pracowała w kierunku
wywiadu. Zaangażowała również w tajne
kwaterunek, organizowała kwaterunek dla osób
użytkujących się. Munkcja anektowana
paroch. 1943 r.

Wstąpienie Pomocnicze 108, 109, 110

J.K. 1994

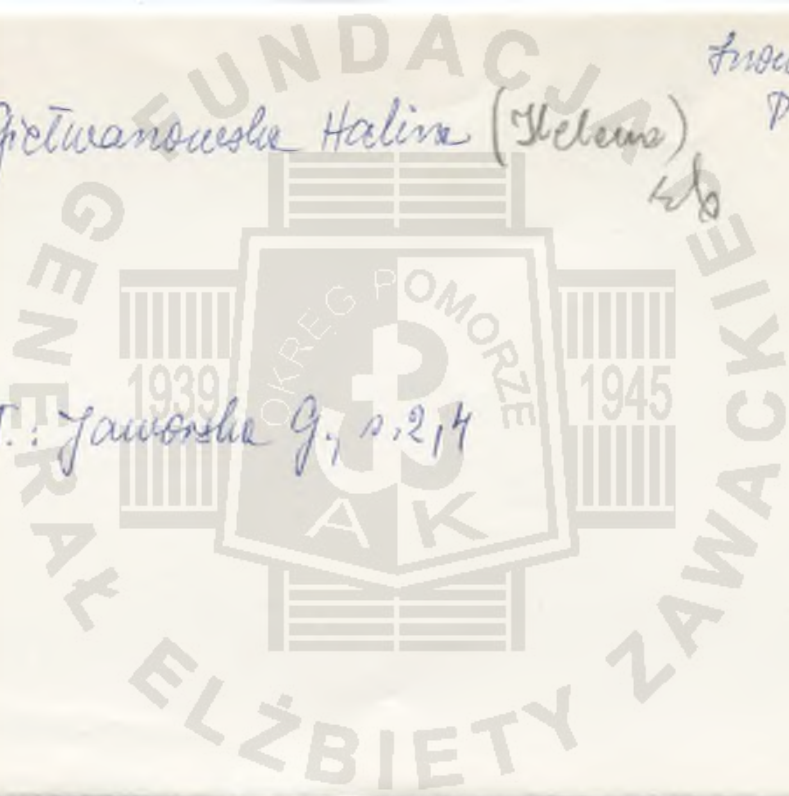
a/

Giełwanowska Halina (Helena)

francuska
Prk 5

T.: Jaworska G., s. 214

OKP-96

T-K-23/23/Pom

PWK
WSK

6

GIELWANOWSKA Helena
zam. Dryga ps. „Hala”

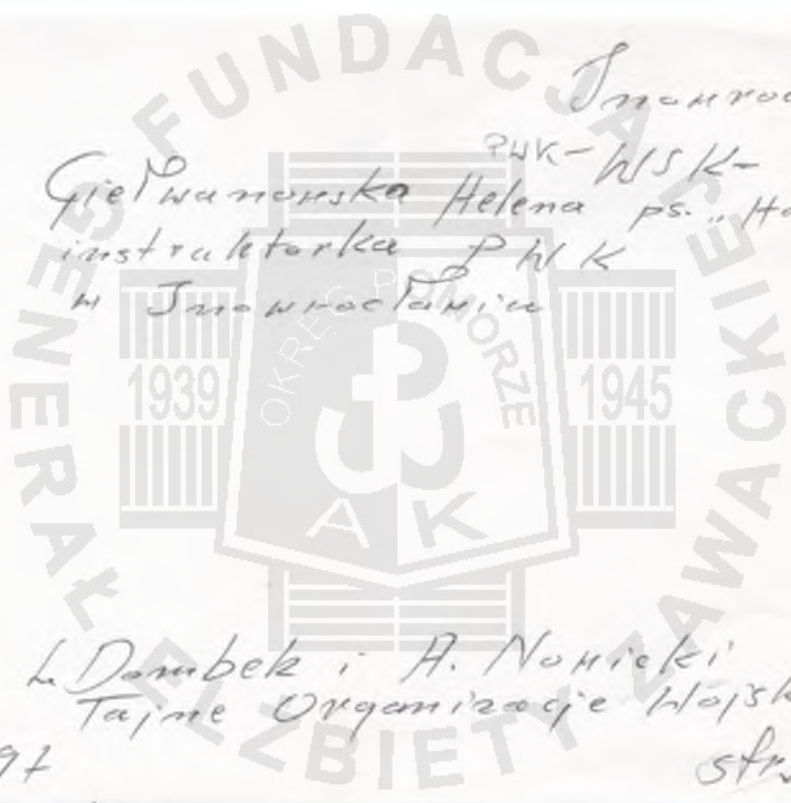

HELENA GIELWANOWSKA, po wojnie zam. Drygowa, ur. 1910. Komendantka powiatowa PWK Bydgoszcz-Powiat. W czasie okupacji prowadziła tajne nauczanie w Inowrocławiu. Zaprzysiężona w AK wiosną 1942. Ps. „Hala”. Wyznaczona na referentkę WSK obwodu Inowrocław. W maju 1943 na skutek aresztowań kontakty konspiracyjne WSK zostały zerwane. Mieszka w Inowrocławiu.

E. Zawacka, Czekała na rozkaz, s.

Григорьевская Елена
инструкторка РКК
и Инструкторка РКК

Lab. L. Dambek i A. Nowicki
Tajne Organizacje Wojskowe...
om-97 str 107

++ Giełwanowska - Dmygłowa
Helen

Wzrost 170
AK 8

notatki biograficzne

Zob: 'Biuletyn' Fundacji nr 2/93

1882. III 101

WSK - AK
Pomorze

9

+ GIEŁWANOWSKA Helena

zam. Drygas ps „Itala” 1910-1993
IX-1938 Kmdtka Powiatowej PWK, WFK
w Bydgoszczy. Przystąpiła przed Gustawem Olszewskim
ps „Grażan”, „Zoska” - szef łączności Sztabu Kmdy
okr. Pomorze, Szkoła Łączności, wywiad
Kierowniczka etapowego polowego szpitala węgierskiego
1946 do 1948 referentka PWK - Urząd Miejski
WF i PW w Inowrocławiu Patrycja Secler

Zob.

Słownik Biograficzny Konspiracji
- Pomorskiej 1939-1945 część 5
Fundacja „Archiwum Pomorskie AK”
Toruń 2001
str 49, 50

D. Rut
2003

i

++
GIEK WANCOWSKA (Halme) ^{4/10}
Helewa

17K
Pomona
Wsk
10

- zmarła 16 III 1893 r.

Informację tę podała jej siostra
Jedwiga Gielwowska w rozmowie telefo-
nicznej z Marią Żurowską z Imbratowie

Zob. Koresp. E2 z N. Żurowską ^{17K Pomona} 23104 r.
lp. 30/04, b.m.w.

D.kw. 104

Giełwanowska Helena

Toruń

11

K-23/23 Pom.

Informacja, że wiele kobiet zaangażowanych
w konspirację uwięziony to jest dalszy ciąg pracy
w P.W.K.

Zob. Nuszkievicz „Ukryta kobiet matemie...”, str. 30
Biblioteka FAPAK, praca magisterska

29.VIII.2005 Wk

GIERWANSKA Helena

